

Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

M 1 0 2 5 1 1 1 1 M

JESENSKI IZPITNI ROK
ŐSZI VIZSGAIDŐSZAK

ZGODOVINA TÖRTÉNELEM

== Izpitna pola 1 ==

1. feladatlap

Obča zgodovina

Egyetemes történelem

Sobota, 28. avgust 2010 / 90 minut

2010. augusztus 28., szombat / 90 perc

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese naliveo pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával. A jelölt két értékelő lapot is kap.

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Navodila kandidatu so na naslednji strani.

A jelöltnek szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

*Ta pola ima 20 strani, od tega 4 prazne.
A feladatlap 20 oldalas, ebből 4 üres.*

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli. Pri reševanju si pomagajte s slikovnim gradivom.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELŐLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát (a feladatlap első oldalának jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelő lapokra)!

A feladatlap 25 feladatot tartalmaz. Összesen 60 pont érhető el. A feladatlapban a feladatok mellett feltüntetettük az elérhető pontszámot is. A feladatok megoldásakor támaszkodjon a képanyagra!

*Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlap** erre kijelölt helyére! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan megoldásokat és a nem egyértelmű javításokat nulla (0) ponttal értékeljük.*

Bizzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

RAZSVETLJENSTVO IN FRANCOSKA REVOLUCIJA A FELVILÁGOSODÁS ÉS A FRANCIA FORRADALOM

1. V 18. stoletju se je v Evropi pojavilo novo kulturno in duhovno gibanje, razsvetljenstvo, ki je temeljilo na racionalizmu.

Kaj je racionalizem?

Navedite dve razsvetljenski ideji.

A 18. században Európában egy új kulturális és szellemi mozgalom vette kezdetét – a felvilágosodás, amelynek alapjait a racionalizmus teremtette meg.

Mi a racionalizmus?

Nevezzen meg két felvilágosult eszmét.

(2 točki/pont)

2. Razsvetljenstvo se je najbolj razvilo v Franciji, najpomembnejši predstavniki so na spodnjih slikah.

Naštetim delom dopišite avtorje.

A felvilágosodás leginkább Franciaországban fejlődött ki. A legjelentősebb képviselők a képen láthatók.

A felsorolt művekhez írja oda a szerző nevét.

(2 točki/pont)

Slika 1: Razsvetljenci

Voltaire

Rousseau

Denis Diderot

Montesquieu

(Vir: Kronika človeštva, str. 567. Mladinska knjiga. Ljubljana. 1996)

Enciklopedija / Enciklopédia

Duh zakonov / A törvények szelleméről

Družbena pogodba / A társadalmi szerződés

Kandid / Candide

3. Charles de Montesquieu se je zavzemal za delitev oblasti.
Naštejte te veje oblasti.
Pojasnite, zakaj je Montesquieu zagovarjal delitev oblasti.
Navedite vejo oblasti, ki bi pripadala parlamentu (skupščini).

Charles de Montesquieu a hatalom megosztását szorgalmazta.

Sorolja fel ezeket a hatalmi ágazatokat.

Magyarázza meg, miért szorgalmazta Montesquieu a hatalom megosztását.

Nevezze meg azt a hatalmi ágazatot, amely a parlamenthez tartozna.

(3 točke/pont)

4. V 18. stoletju so imele pomembno vlogo naravoslovne znanosti.
Obkrožite tri črke pred pravilnimi trditvami, povezanimi z znanstveniki tega časa in njihovimi spoznanji.

A 18. században fontos szerepet játszottak a természettudományok.

Karikázza be a kor tudósaival valamint ezek tapasztalataival kapcsolatos három helyes állítás előtti betűjelet.

(3 točke/pont)

- A Alessandro Volta je izumil strelvod.
Alessandro Volta feltalálta a villámhárítót.
- B Utemeljitelj novodobne kemije je francoski kemik Antoine Lavoisier.
Az újkori kémia megalapozója Antoine Lavoisier francia vegyész.
- C Francoski znanstvenik Denis Papin je izdelal prvi kondenzator.
A francia tudós, Denis Papin elkészítette az első kondenzátort.
- D Ruski znanstvenik Mihail Vasiljevič Lomonosov je dal teoretične osnove za praktično uporabo elektrike.
Az orosz tudós, Mihail Vasziljevics Lomonosov megteremtette az elektromosság gyakorlati felhasználásához szükséges elméleti alapokat.
- E Po Švedu Andersu Celsiusu se imenuje temperaturna skala in njena enota, stopinja.
A svéd Anders Celsiusról nevezték el a hőmérsékleti skálát és ennek egységét, a fokot.
- F Švedski znanstvenik Carl Linnè je prvi sistematično in znanstveno razporedil živa bitja.
A svéd tudós, Carl Linnè rendszerezte először szisztematikusan és tudományos szinten az élőlényeket.

5. V Franciji je v 18. stoletju izhajala Enciklopedija. Kaj je vsebovala Enciklopedija?

A 18. században Franciaországban megjelent az Enciklopédia. Mit tartalmazott az Enciklopédia?

(1 točka/pont)

6. Za vladavine 18. stoletja sta značilna absolutizem in razsvetljeni absolutizem. Pojasnite značilnosti teh dveh načinov vladanja.

A 18. századi uralkodást az abszolutizmus és a felvilágosult abszolutizmus jellemzi. Magyarázza meg e két uralkodásmód jellemzőit.

(2 točki/pont)

ABSOLUTIZEM / ABSZOLUTIZMUS

RAZSVETLJENI ABSOLUTIZEM / FELVILÁGOSULT ABSZOLUTIZMUS

7. Merkantilizem in fiziokratizem sta gospodarski doktrini absolutizma in razsvetljenega absolutizma. Fiziokratska miselnost je dosegla vrh v geslu: »Naj dela vsak, kar hoče! Naj gre vse svojo pot!« Spodaj naštete elemente razvrstite med obe gospodarski teoriji:

Az abszolutizmus és a felvilágosult abszolutizmus gazdasági elméletei a merkantilizmus és a fiziokratizmus.

A fiziokrata gondolkodás a »Mindenki azt csinál, amit akar! Minden a saját útját járja!« jelszóval érte el csúcspontját.

Az alábbi elemeket illessze a két gazdasági elmélethez.

(2 točki/pont)

svobodno gospodarstvo, odprava fevdalnih obveznosti, uvozne carine,
gospodarstvo je pod nadzorom države, odprava monopolov, svobodna konkurenca.

Szabad gazdaság, a feudális köteleességek eltörlése, behozatali vámok, a gazdaságot az állam felügyeli, a monopóliumok eltörlése, szabad konkurencia

MEREANTILIZEM / MERKANTILIZMUS

FIZIOKRATIZEM / FIZIOKRATIZMUS

8. Razsvetljeni absolutizem se je razvil v Prusiji, Avstriji in Rusiji. Avstrijska vladarja Marija Terezija in Jožef II. sta uvedla številne reforme. Opišite davčno, šolsko in cerkveno reformo Marije Terezije in Jožefa II.

A felvilágosult abszolútizmus Poroszországban, Ausztriában és Oroszországban fejlődött ki. Mária Terézia és II. József osztrák uralkodók számos reformot vezettek be. Ismertesse Mária Terézia és II. József adó-, oktatási és egyházi reformját.

(3 točke/pont)

9. Začetek industrijske revolucije sega v 18. stoletje v Anglijo.
Kateri izum je bil najpomembnejši za začetek industrijske revolucije?
Navedite dve gospodarski panogi, v katerih so najprej začeli uvajati številne tehnične novosti.
Navedite najpomembnejša izuma v prometu, uporabljena v začetku 19. stoletja.

Az ipari forradalom kezdetei a 18. századi Angliába vezetnek vissza.

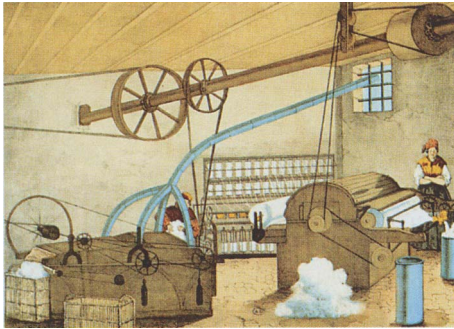
Melyik találmány volt a legfontosabb az ipari forradalom kezdetén?

Nevezzen meg két gazdasági ágazatot, amelyekben elsőként kezdték alkalmazni a sok technikai újdonságot.

Nevezze meg a közlekedés két legfontosabb találmányát, amelyeket a 19. század kezdetén használtak.

(3 točke/pont)

Slika 2: Mehanizacija v predilstvu

(Vir: Hozjan, A., Potočnik, D., 2000: Zgodovina 2, str. 240. DZS. Ljubljana)

10. Velika Britanija je v 18. stoletju povečala svojo kolonialno posest in je postala najpomembnejša kolonialna sila.
Navedite, na račun katere evropske države je Velika Britanija povečala svojo kolonialno posest v Severni Ameriki.
Kateri britanski pomorščak je za Veliko Britanijo odkril Avstralijo?

Nagy-Britannia a 18. században növelte gyarmati birtokát, és a legjelentősebb gyarmati erővé vált.

Melyik európai állam kárára növelte Nagy-Britannia gyarmati birtokát Észak-Amerikában?

Melyik brit tengerész fedezte fel Ausztráliát Nagy-Britannia számára?

(2 točki/pont)

11. Za Francijo pred revolucijo 1789 je bila značilna fevdalna družba, ki so jo sestavljali prvi stan, drugi stan in tretji stan.
Pojasnite eno razliko med prvima dvema stanovoma in tretjim stanom.
Razložite, kaj ponazarja znana karikatura iz obdobja pred revolucijo.
Naštejte tri družbene skupine (poklice), ki so pripadali tretjemu stanu.

*Franciaországot 1789 előtt hűbéri társadalom jellemezte, amelyet az első, a második és a harmadik rend alkotott.
Magyarázzon meg egy különbséget az első két rend és a harmadik rend között.
Magyarázza meg, mit mutat be a forradalom előtti korszakból ismert karikatúra.
Soroljon fel három társadalmi csoportot (szakmát), amelyek a harmadik rendhez tartoztak.*

(3 točke/pont)

Slika 3

(Vir: Hozjan, A., Potočnik, D., 2000: Zgodovina 2, str. 299. DZS. Ljubljana)

12. V Franciji je bil številčno najmočnejši tretji stan, saj mu je pripadalo kar 98 % prebivalstva, prvemu stanu 0,5 % prebivalstva in drugemu stanu 1,5 % prebivalstva. Zemljiška posest pa je bila glede na stanovsko pripadnost razporejena povsem drugače.
Glede na preglednico 1 navedite, kolikšen del zemljiške posesti je pripadal tretjemu stanu.

*Franciaországban szám szerint a harmadik rend volt a legerősebb rend, hiszen a lakosság 98%-a alkotta, az első rendhez a lakosság 0,5%-a, a másodkhoz pedig 1,5%-a tartozott. A földbirtok viszont a rendekhez levő tartozás szerint teljesen másképp volt felosztva.
Az 1. számú táblázat szerint írja le, a földbirtok hányadrésze jutott a harmadik rendnek.*

(1 točka/pont)

Preglednica 1: Delež zemljiške posesti

1. sz. táblázat: A földbirtok aránya

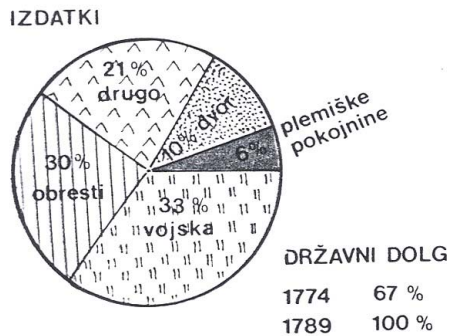
Plemstvo / nemesség	30 %
Duhovščina / papság	10 %
Bogati meščani / gazdag polgárok	30 %
Kmetje / parasztság	30 %

13. Francija se je v 18. stoletju vedno bolj zadolževala. Državni dolg je naraščal. S pomočjo grafa 1 navedite, čemu vse so bili namenjeni izdatki v Franciji. Napišite, kakšen predlog rešitve finančne krize je dal finančni minister Calonne. Kako sta se na ministrov predlog odzvala privilegirana stanova?

Franciaország a 18. században egyre jobban eladósodott. Az államadósság növekedett. Az 1. számú grafikon segítségével írja le, mi mindenre irányultak a kiadások Franciaországban. Milyen megoldást ajánlott Calonne pénzügyminiszter a pénzügyi válság orvoslására? Hogyan reagáltak a kiváltságos rendek a miniszter javaslatára?

(3 točke/pont)

Graf 1: Izdatki Francije

(Vir: Grobelnik, I., 1990: Zgodovina 2, str. 163. DZS. Ljubljana)

14. V Franciji je prišlo do razpada državnih financ. Kralj Ludvik XVI. je po sto petinsedemdesetih letih sklical generalne (državne) stanove v Versaillesu. Razložite poglobitni kraljev razlog za sklic generalnih (državnih) stanov. V kaj se je preimenoval tretji stan na zasedanju v Versaillesu in kako je to utemeljil?

Franciaországban az államkincstár csődöt mondott. XVI. Lajos francia király százhetvenöt év eltelte után újra összehívta a rendeket Versailles-ban. Magyarázza meg, mi volt a király alapvető oka a rendek összehívására. Mivé nyilvánította magát a harmadik rend a versailles-i ülésen, mivel indokolták ezt?

(3 točke/pont)

15. Pomemben dogodek francoske revolucije je napad na Bastiljo, 14. julija 1789.
Pojasnite, kaj je simbolizirala Bastilja.
Kako so se na revolucionarne dogodke odzvali kmetje?

*A francia forradalom jelentős eseménye a Bastille megtámadása 1789. július 14-én.
Magyarázza meg, mit jelképezett a Bastille.
Hogyan reagált a parasztság a forradalmi eseményekre?*

(2 točki/pont)

Slika 4: Napad na Bastiljo

(Vir: Hozjan, A., Potočnik, D., 2000: Zgodovina 2, str. 303. DZS. Ljubljana)

16. Na nočni seji 4./5. avgusta 1789 je ustavodajna skupščina med drugimi sprejela naslednji sklep:
Az 1789. augusztus 4-ről 5-re virradó éjszakai ülésen az Alkotmányozó Nemzetgyűlés többek közt a következő határozatot fogadta el:

Da se lahko proti odškodnini v denarju odpravijo vse fevdalne pravice po občinah na osnovi pravično ocenjene vrednosti, skladno z letnim dohodkom, pri tem se vzamejo za osnovo dohodki zadnjih 10 let.

(Vir: Grobelnik, I., 1990: Zgodovina 2, str. 166. DZS. Ljubljana)

(1 točka/pont)

Navedite, na kakšen način je bil odpravljen fevdalizem.
Hogyan törölték el a feodalizmust?

17. Slovito Deklaracijo o pravicah človeka in državljana je sprejela francoska narodna skupščina 26. avgusta 1789.

Preberite spodnje člene deklaracije in odgovorite na zastavljena vprašanja.

Ideje katerega razsvetljenega misleca prepoznate v 3. členu?

Naštejte človekove pravice, zapisane v viru.

Kako je opredeljena svoboda?

Navedite dva elementa enakosti med ljudmi, ki sta zapisana v deklaraciji.

A nevezetes Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatát az Alkotmányozó Nemzetgyűlés 1789. augusztus 26-án fogadta el.

Olvassa el a nyilatkozat cikkelyeit, és válaszoljon a kérdésekre.

Melyik felvilágosult gondolkodó elveit ismerik fel a 3. cikkelyben?

Sorolja fel a forrásban található emberi jogokat.

Hogyan van meghatározva a szabdság?

Nevezze meg az emberek közti egyenlőség két elemét a nyilatkozatból.

(4 točke/pont)

1. člen

Ljudje se rodijo in živijo svobodni ter enaki v pravicah. Družbene razlike smejo temeljiti samo na splošnem interesu.

2. člen

Cilj vsakega političnega združevanja je ohranitev naravnih in nezastarljivih človekovih pravic. Te pravice so svoboda, lastnina, varnost in upor proti zatiranju.

3. člen

Načelo vse suverenosti izvira predvsem iz naroda. Nobeno telo, noben posameznik ne more izvrševati oblasti, ki ne izhaja neposredno iz naroda.

4. člen

Svoboda je v tem, da lahko storiš vse, kar ne škodi drugemu. Izvrševanje naravnih pravic vsakega človeka tedaj nima drugih omejitev kot onih, ki zagotavljajo drugim članom družbe, da uživajo enake pravice. Te meje sme določiti samo zakon.

5. člen

Zakon je izraz splošne volje. Vsi državljani imajo pravico osebno ali prek svojih predstavnikov sodelovati pri njegovem sprejemanju. Biti mora enak za vse, pa naj varuje ali kaznuje. Ker so vsi državljani pred zakonom enaki, so jim enako dostopne vse časti, mesta in javne zaposlitve, v skladu z njihovimi sposobnostmi, brez vsakih drugih razlikovanj, razen onih, ki se tičejo njihovih vrlin in sposobnosti.

(Vir: Varstvo človekovih pravic, str. 408. Mladinska knjiga. Ljubljana. 1988)

18. Francija je po dveh letih od sklepa, da bo dobila ustavo, ta dogodek dočkala. Navedite, kakšno vrsto državne ureditve je dobila Francija po sprejetju ustave in kakšno je imela pred revolucijo 1789.

Franciaország két évvel a határozat elfogadása után alkotmányt kapott. Milyen államrendet kapott Franciaország az alkotmány elfogadása után? Milyen államrenddel rendelkezett az 1789-es forradalom előtt?

(2 točki/pont)

19. Leta 1792 se je začela vojna (prva koalicijska vojna) in se je z manjšimi prekinitvami nadaljevala kar triindvajset let. Proti katerima državam se je Francija najprej bojevala? Kako se imenuje francoska državna himna, ki je nastala v tem času?

1792-ben megkezdődött a háború (az első koalíciós háború), és kisebb megszakításokkal huszoneg évig folytatódott. Melyik államok ellen harcolt Franciaország kezdetben? Hogyan nevezzük az ekkor született francia himnuszot?

(2 točki/pont)

20. Razmere v Franciji so se slabšale in leta 1792 je ponovno izbruhnila vstaja. Pojasnite, kakšne so bile posledice te vstaje za državo (monarhijo) in kralja.

Franciaországban a helyzet csak rosszabbodott, és 1792-ben újra lázongások törtek ki. Magyarázza meg, melyek voltak a lázadás következményei az államot (a monarchiát), valamint a királyt illetően.

(2 točki/pont)

21. Stanje v Franciji se je tako spreminjalo, da je nastalo obdobje terorja in diktature. V krajšem razmišljanju opišite obdobje jakobinske diktature. Pri zapisu upoštevajte naslednje elemente: splošne razmere v Franciji pred uvedbo diktature, organi oblasti, revolucionarni ukrepi in nasilje oblasti.

Franciaországban a helyzet úgy változott, hogy a terror és a diktatúra időszaka vette kezdetét. Rövid elméletben ismertesse a jakobinus diktatúra időszakát. Vegye figyelembe a következőket: a franciaországi általános körülmények a diktatúra bevezetése előtt, hatalmi szervek, forradalmi intézkedések és hatalmi erőszak.

(5 točk/pont)

Slika 5: Odgon žirondistov na usmrnitev

(Vir: Kronika človeštva, str. 627. Mladinska knjiga. Ljubljana. 1996)

22. Termidorski prevrat je pomenil konec jakobinske diktature. Razložite, kako se je obdobje diktature končalo.

A termidori fordulat a jakobinus diktatúra bukását jelentette. Magyarázza meg a diktatúra időszakának befejezését.

(1 točka/pont)

Slika 6: Maximilien Robespierre

(Vir: Hozjan, A., Potočnik, D., 2000: Zgodovina 2, str. 308. DZS. Ljubljana)

23. Jakobinski diktaturi je sledilo prehodno obdobje do leta 1795. Navedite, kateri dve obliki vladavine sta sledili do razglasitve cesarstva. Kateri organ je imel izvršilno oblast v teh dveh oblikah vladavine?

A jakobinus diktatúrát 1795-ig átmeneti korszak követte. Melyik két uralkodásmód következett a császárság bevezetéséig? Melyik szerv kezében volt a végrehajtói hatalom e két uralkodásmód alatt?

(3 točke/pont)

24. Konec 18. stoletja je francoska armada dosegla več vojaških uspehov. Obkrožite črki pred pravilnima trditvama, povezanimi z uspehi francoske vojske in Napoleona Bonaparteja.

A 18. század végén a francia egységek több katonai győzelmet arattak. Karikázza be a francia hadsereg és Bonaparte Napóleon sikereihez fűződő két helyes állítás előtti betűjelet.

(2 točki/pont)

- A Za vrhovnega poveljnika francoske armade v prvi koalicijski vojni je že Ludvik XVI. imenoval Napoleona Bonaparteja.
Már az első koalíciós háborúban XVI. Lajos Bonaparte Napóleont nevezte ki a francia hadsereg főparancsnokává.
- B V prvi koalicijski vojni, v kateri je bila Francija uspešna, so se vojni proti Franciji pridružile še Anglija, Nizozemska, Italija in Finska.
Az első koalíciós háborúban, amelyben Franciaország sikeres volt, a Franciaország elleni háborúhoz Anglia, Hollandia, Olaszország és Finnország is csatlakozott.
- C Leta 1797 je Francija zavzela in ukinila Beneško republiko.
1797-ben Franciaország elfoglalta és megszüntette a Velenceie Köztársaságot.
- D Francija je leta 1805 premagala avstrijsko-rusko vojsko v bitki pri Slavkovu (Austerlitzu).
Franciaország 1805-ben Austerlitznél legyőzte az osztrák–orosz hadsereget.
- E Napoleon Bonaparte je takoj po zmagi nad Beneško republiko razglasil cesarstvo.
Bonaparte Napóleon a Velencei Köztársaság felett aratott győzelme után kikiáltotta a császárságot.
25. Spodaj naštetim dogodkom dopišite letnico, navedeno v oklepaju (1791, 1792, 1793, 1795, 1799 in 1804).

Az eseményekhez írja oda a zárójelben található évszámokat (1791, 1792, 1793, 1795, 1799 és 1804).

(3 točke/pont)

_____ razglasitev prve francoske republike
a Francia Köztársaság kikiáltása

_____ Francija postane cesarstvo
Franciaország császárság lett

_____ oblast v državi prevzame direktorij
az államban a hatalmat a direktórium veszi át

_____ sprejetje prve francoske ustave
az első francia alkotmány elfogadása

_____ uvedba jakobinske diktature
a jakobinus diktatúra bevezetése

_____ Napoleon Bonaparte izvede državni udar
Bonaparte Napóleon államcsínyt hajt végre

Prazna stran
Üres oldal

Prazna stran
Üres oldal

Prazna stran
Üres oldal

Prazna stran
Üres oldal